

KM 3/05 Om økonomien i Den norske kirke – St. meld. nr. 41

Saksdokumenter (overskrift 6, 10-punkt)

Dokument 3.1/05

Saksorientering

Dokument 3.2/05

St.meld.nr. 41 Om økonomien i Den norske kirke

Innstilling fra kirkemøtekomité A

Sammendrag av saksorienteringen

St.meld. nr. 41 Om økonomien i Den norske kirke omtaler utviklingen i økonomien fra 1999 til 2003, som er det siste året det foreligger regnskapstall fra. Meldingen viser en økning i tildelinger på 30 %, som er en bedre utvikling enn prisstigningen i kommunene som var på 20%. De små fellesrådene har dårligere inntekts- og utgiftsutvikling enn de større fellesrådene. Økonomimeldingen er ikke basert på noen forskningsbasert gjennomgang av kirkens økonomi, kun på statistikk- og regnskapstall.

Meldingen har et eget kapittel som gjennomgår det pågående kirkelige reform- og utviklingsarbeidet med spesiell vekt på den betydning dette arbeidet har for kirkeøkonomien og den lokale kirkeforvaltningen framover.

Vedlikeholdsinnsetningen overfor kirkebyggene i denne perioden har vært noe større enn tidligere år.

Departementet mener at det bør legges større vekt på stimuleringsiltak for lokale endringsprosesser som i særlig grad bør orienteres mot forsøk med modeller som kan gi større kirkelige forvaltningsenheter.

Meldingen har også en kort omtale og gjennomgang av Opplysningsvesenets fonds forvaltning og forretningsområder ut fra de betydelige midler som fondet forvalter til det beste for kirken. I dag er det et større utgiftbehov på eiendommene enn den avkastning disse gir. Avkastning fra finanskapitalen er derfor av vesentlig betydning for fondets evne til å bære sine utgiftsforpliktelser. Departementet understreker at fondets finansielle situasjon i dag ikke gir rom for å legge nye utgiftsforpliktelser til fondet.

Komiteens merknader

Generelt om St.meld.nr. 41 Om Den norske kirkes økonomi

Komiteen mener at den fremlagte meldingen gir et godt debattgrunnlag for kirkens økonomi og grunnlag for videre dialog og analyser. Komiteen vil imidlertid peke på at verken den forrige meldingen, (Børs og katedral – økonomien i Den norske kirke St.meld.nr. 14 (2000-2001)) eller St.meld.nr. 41 svarer på om den utgiftskompensasjon som fellesrådene fikk ved oppstarten ved ny kirkelov i 1997, var tilstrekkelig til å dekke de oppgavene som ble overført fellesrådene og menighetsrådene ved den nye kirkeoven. Komiteen har også merket seg at meldingen i liten grad omtaler økonomien for de øvrige nivåene i kirken. Det bør derfor foretas en grundig gjennomgang av økonomien for prosti-, bispedømme- og nasjonalt nivå.

Lokalkirkens økonomi

Komiteen har merket seg at spesielt de små fellesrådene er kommet dårlig ut gjennom de senere årene. Videre fastslås det at det er betydelig variasjon i tildelinger til lokalkirken innenfor samme kommunegruppe. Komiteen vil også bemerke at meldingen ikke gir noen analyse av om verdien på tjenesteytingen fra kommunen gir et riktig bilde av det som er det virkelige nivået. Komiteen mener at det er viktig å finne ut det reelle nivået på disse tjenesteytingsavtalene.

Det er heller ikke foretatt noen vurdering av hvordan utviklingen av kirkens oppgaver har vært i forhold til den økonomi som er stilt til disposisjon for fellesrådene og menighetsrådene. Komiteen vil vise til at både Opptappingsplanen for kirkelig bemanning og utredningen Kirkerådet laget for stat/kirkeutvalget og som ble behandlet av Kirkemøtet i 2004, viser at det er manglende samsvar mellom de oppgaver kirken er satt til å forvalte og de ressurser som er stilt til disposisjon. Tilskuddet pr. kirkemedlem ligger betydelig under det som de øvrige søsterkirkene i Norden blir tildelt.

Komiteen vil peke på at finansieringen av ny tjenesteordning for menighetsprester og proster fortsatt ikke er fullfinansiert. Det er viktig at dette skjer slik at ordningene raskt kan i verksettes.

Meldingen er derfor på mange områder ikke grundig nok, og komiteen mener at det er behov for å foreta langt grundigere analyser av lokalkirkens økonomi, spesielt med henblikk på de minste fellesrådene og tjenesteytingsavtaler. En slik analyse bør også kunne belyse om kirken er bedre eller dårligere stilt enn andre forvaltningsområder.

Komiteen er kjent med at det allerede er satt i gang noen forsøk med større forvaltningsenheter. Komiteen ser det som viktig at dette forsøksarbeidet videreføres for å gjøre erfaringer med hvilke økonomiske besparelser endrede strukturer kan ha på kirkens totale økonomi. Komiteen har merket seg at Samisk kirkeråd har gjort gode erfaringer med større forvaltningsenheter, jfr. erfaringer fra Indre Finmark prosti. Imidlertid vil komiteen understreke viktigheten av at andre kriterier som nærhet og frivillighet må ivaretas ved slike forsøk.

Utgangspunktet for organiseringen må være hva som er mest hensiktsmessig og tjenlig for det kirkelige arbeidet på stedet. Det vil mange steder bety å utprøve større forvaltningsenheter, mens andre steder kan det bety å utprøve modeller med mindre enheter (de store byene).

Gjønnes-utvalget vil legge frem sin utredning like over nyttår. I en tid med drøfting av nye organisasjonsmodeller vil kirken stå overfor krevende utfordringer når det gjelder å opprettholde bevilgningsnivået fra stat og kommune. Komiteen mener derfor at det er viktig

at KKD setter inn tiltak for å følge utviklingen av overføringene til fellerådene fra kommunene, og sørge for at en får en god utvikling i kirkens økonomi i årene fremover.

Komiteen forutsetter at den betydelige økningen i overføringene til kommunene i 2006 vil medføre at også lokalkirken tildeles økte bevilgninger. Dette er helt nødvendig siden det øremerkede tilskuddet til fellerådene er kuttet med 10,8 mill. kroner.

Om kirkebyggene

Komiteen har merket seg at departementet ikke fremmer nye tiltak når det gjelder vedlikehold av kirkebyggene utover rentekompensasjonsordningen og forslaget om å utprøve større forvaltningsenheter for forvaltning av eiendom. Det er tidligere fastslått at etterslepet på vedlikehold av kirkebyggene er betydelig, og det haster med å finne løsninger for mange av disse hvis ikke store verdier skal gå tapt. Komiteen er positiv til rentekompensasjonsordningen så lenge denne ikke fører til at kommunene kutter tilsvarende i tildelingene til fellerådene når lånene skal tilbakebetales.

Det er behov for å ta et skikkelig krafttak for å få løst disse utfordringene. Komiteen har drøftet muligheten for at det blir foretatt et skille mellom kirkebygg som er i kirkelig bruk, og kirker som i liten grad har en kirkelig funksjon, men som må tas vare på ut fra verne- og kulturformål. Det bør vurderes nærmere om den siste kategorien kirker i sin helhet bør få en statlig finansiering. Komiteen har merket seg at det i St.meld.nr. 16 (2004-2005) Leve med kulturminner er signalisert et økt statlig medansvar for kirker etter kulturminneloven, dvs. kirker bygget før 1650. Komiteen viser også til Soria Moria erklæringen og har med glede merket seg at regjeringen lover å arbeide for å ruste opp kirkebyggene. Videre fastslår erklæringen at staten skal sikre et forsvarlig vedlikeholdsnivå for verneverdige kirker. Komiteen vil også peke på at det bør utredes en ordning for finansiering av vedlikeholdsarbeider på øvrige kirkebygg hvor stat og kommune går sammen om finansieringen.

Kirkemøtet har gjennom flere år pekt på behovet for ekstra bevilgninger til sokn med sterk befolkningsvekst hvor behovet for nye kirker er spesielt stort. Komiteen vil på nytt peke på behovet for at det legges til rette for statlig delfinansiering av nye kirkebygg i slike kommuner. Det samme vil gjelde sokn hvor den eksisterende kirken er lite hensiktsmessig og behovet for utvidelse eller nybygg er nødvendig.

Om Opplysningsvesenets fond

Komiteen vil vise til at Kirkerådet under tvil gikk inn for å inflasjonssikre fondet da dette ble vedtatt ved behandlingen av den forrige økonomimeldingen. Komiteen viser til at Opplysningsvesenets fond bruker en forsiktig verdivurdering ved bokføring av finanskapitalen. Komiteen mener derfor at det bør vurderes nærmere å oppheve vedtaket om inflasjonssikring. Komiteen finner det imidlertid viktig at fondet har tilstrekkelig frie fond (buffer- eller disposisjonsfond) til å dekke sine pålagte utgifter selv i tider hvor finansmarkedet gir negativ avkastning.

Komiteen er kjent med at regjeringspartiene i Soria Moria-erklæringen har programfestet å instruere statlig styrte fond til å innrømme innløsningsrett annet hvert år til 30 ganger konsumprisregulert opprinnelig leie. De som ikke ønsker slik innløsning tilbys videre leie, regulert med konsumprisindeks. Komiteen støtter ikke dette forslaget. Komiteen mener at omsetning av festetomter også for ettertiden bør skje i h.h.til tomtfesteloven, for å sikre fellesverdiene i fondet på en best mulig måte.

Komiteen mener det er viktig at Opplysningsvesenets fond har en god forvaltning av sin eiendomsmasse. Komiteen vil peke på at deler av skogarealene er en ressurs for eiendomsutvikling som vil gi fondet betydelig større avkastning enn ved vanlig skogsdrift. En slik utvikling må skje over tid og det kan derfor være uheldig å omsette skogarealer nå for å øke avkastningen. Komiteen finner det ikke riktig på det nåværende tidspunkt å ta opp og drøfte de mer prinsipielle sidene ved om fondet bør være en stor eier av fast eiendom.

Komiteen vil vise til de drøftinger som foregår om bopliktordningen for prester. En vesentlig oppgave for Opplysningsvesenets fond er å forvalte presteboliger. Komiteen mener at tiden er inne for at det bør gjøres en bred utredning som bl.a. må omfatte omfanget av boplikten og andre former for tjenestebolig. En slik utredning må skje i nært samarbeid med alle berørte parter og må redegjøre for alle sider og konsekvenser ved en eventuell endring av ordningen.

Kirkemøtets vedtak

1. Generelt om St.meld.nr. 41 Om økonomien i Den norske kirke

Kirkemøtet finner det verdifullt at det med jevne mellomrom legges frem en økonomimelding som gir grunnlag for videre gjennomgang av kirkens økonomi. De rene statistikk tallene denne meldingen gjør rede for, samsvarer imidlertid ikke med det inntrykk Kirkemøtet har av utviklingen i menighetenes økonomi og de tilbakemeldingene som er gitt fra disse. Kirkemøtet antar at dette bl.a. har sammenheng med ufullstendig oversikt over reelle kostnader for de oppgaver kirken fikk ansvar for ved innføring av ny kirkelov i 1997. Kirkemøtet mener derfor at det er behov for en forskningsbasert undersøkelse av samlede inntekter fra stat og kommune i forhold til faktiske oppgaver på alle nivåer i kirken (menighets-, fellestråds-, prosti-, bispedømmeråds- og nasjonalt nivå).

2. Om lokalkirken

Kirkemøtet vil igjen sterkt understreke behovet for økte ressurser til Den norske kirke, og til lokalkirken spesielt. Kirkemøtet vil peke på at de nordiske søsterkirkene har langt høyere bevilgninger pr. medlem enn Den norske kirke har.

På det menighetsbyggende området vil Kirkemøtet peke på at det er viktig at personalressursene er nær knyttet til lokalmenigheten. I områder av landet med store avstander er det derfor begrensede muligheter for en mer kostnadseffektiv organisering. På det administrative og tekniske området vil en mer kostnadseffektiv organisering være mulig. Det er behov for at det settes i gang et forsknings- og utviklingsarbeid som kan bidra til en effektiv organisering. Kirkemøtet mener at en utvikling mot mer tjenlige forvaltningsenheter vil være avhengig av stimuleringstiltak knyttet til forsøks- og utviklingsarbeid, slik at en kan få til gode lokale endringsprosesser.

Kirkemøtet vil peke på at finansieringen av ny tjenesteordning for menighetsprester og proster fortsatt ikke er fullfinansiert. Det er viktig at dette skjer slik at ordningen raskt kan iverksettes.

Kirkemøtet forutsetter at de økte bevilgningene til kommunene i 2006 må komme fellestrådene til gode.

Fellestrådene innenfor det samiske forvaltningsområdet må sikres økonomi til å oppfylle kravene i sameloven når det gjelder språket.

3. **Om kirkebyggene**

Kirkemøtet mener at de tiltak som allerede er satt inn mot forfallet og vedlikeholdsetter-slepet av kirkene, er mangelfulle. Kirkemøtet har med glede merket seg at regjeringen i Soria Moria erklæringen lover å arbeide for å ruste opp kirkebyggene og at staten skal sikre et forsvarlig vedlikeholds nivå for verneverdige kirker. På denne bakgrunn ber Kirkemøtet regjeringen følge opp dette ved at staten tar et helhetlig ansvar for alle kirker bygget før 1650 og øvrige fredede kirker og sikrer et forsvarlig vedlikehold av verneverdige kirker.

Kirkemøtet vil videre vise til Kirkerådets uttalelse til NOU 2004:22 Velholdte bygninger gir mer til alle om opprettelse av interkommunale/kirkelige eiendomsselskap, og ber om at det settes i gang forsøk med en slik forvaltningsmodell.

Kirkemøtet mener at staten må bidra med økonomiske stimulerings tiltak til kommuner i pressområder der det er stort behov for nye kirkebygg og i områder der eksisterende kirkebygg er svært uhensiktsmessige.

4. **Om Opplysningsvesenets fond**

Kirkemøtet ber departementet vurdere om det fortsatt er behov for å inflasjonssikre fondet.

Kirkemøtet finner det viktig at fondet har tilstrekkelig frie fond (buffer- eller disposisjonsfond) til å dekke sine pålagte utgifter selv i tider hvor finansmarkedet gir negativ avkastning.

Kirkemøtet mener at omsetning av festetomter fortsatt bør skje i h.h.til tomtefesteloven.

Kirkemøtet ber om at omfanget av bopliktordningen for prester utredes nærmere.